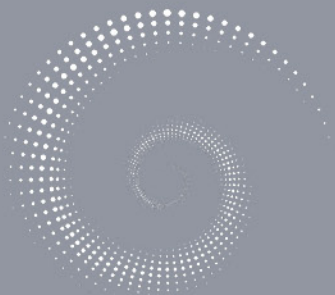

ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Ερμηνεία κατ' άρθρο

Άρθρο 58

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΩΤΗΡΕΛΗΣ

Ηλεκτρονική έκδοση

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΣΠ. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ, Ξ. ΚΟΝΤΙΑΔΗΣ, Γ. ΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ιανουάριος 2023

Άρθρο 58

Ο έλεγχος και η εκδίκαση των βουλευτικών εκλογών, κατά του κύρους των οποίων ασκούνται ενστάσεις που αναφέρονται είτε σε εκλογικές παραβάσεις σχετικές με την ενέργεια των εκλογών είτε σε έλλειψη των νόμιμων προσόντων, ανατίθεται στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο του άρθρου 100.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΩΤΗΡΕΛΗΣ

ΕΙΔΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βλ. τη βιβλιογραφία για το άρθρο 56

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. Από τον κοινοβουλευτικό στον δικαστικό έλεγχο των εκλογών.....	1
II. Τα όρια του δικαστικού ελέγχου των εκλογών.....	4
III. Η οργάνωση του δικαστικού ελέγχου των εκλογών	8
IV. Η ιδιαιτερότητα του δικαστικού ελέγχου των ασυμβιβάστων και των εκλογικών παραβάσεων των βουλευτών κατά την προεκλογική περίοδο	11

I. ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΣΤΟΝ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

A. Πριν από το Σύνταγμα του 1911 στη χώρα μας ίσχυε το σύστημα της κοινοβουλευτικής εξέλεξης των εκλογών, με πολλά προβλήματα και με επανειλημμένα κρούσματα φατριασμού και επικράτησης μικροκομματικών σκοπιμοτήτων¹. Αυτό οδήγησε στην υιοθέτηση του συστήματος δικαστικής εξέλεξης των εκλογών², που ολοκληρώθηκε

¹ Βλ. αναλυτικά Γ. Σωτηρέλη, *Σύνταγμα και εκλογές στην Ελλάδα, 1864-1909. Ιδεολογία και πράξη της καθολικής ψηφοφορίας*, 1991, σελ. 295 επ., με τις εκεί παραπομπές.

² Βλ. αναλυτικά Αθ. Ράικο, *Δικονομικόν Εκλογικόν Δίκαιον*, 1982, σελ. 28 επ., και τις εκεί παραπομπές· Γ. Χουβαρδά, *Το Ανώτατον Ειδικόν Δικαστήριον*, ΝοΒ 24/1976, σελ. 1041 επ.· Κ. Χιώλο, *Η ενώπιον του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου (άρθρου 100 του Συντάγματος) ένστασις κατά του κύρους εκλογής βουλευτού*, Αρμενόπουλος 2/1998, σελ. 147 επ.· Φ. Σπυρόπουλο, *Συνταγματικό Δίκαιο*, 2018, σελ. 214 επ.

με το Σύνταγμα του 1975³, το οποίο υπήγαγε επιπροσθέτως στην αρμοδιότητα του Εκλογοδικείου αφενός τον έλεγχο για το κύρος του δημοψηφίσματος και αφετέρου την «κρίση για τα ασυμβίβαστα ή την έκπτωση βουλευτή κατά τα άρθρα 55 παρ. 2 και 57», η οποία έως τότε ανήκε στη Βουλή⁴. Το σύστημα κοινοβουλευτικής εξέλεξης των εκλογών ιστορικά θεωρήθηκε ως το μόνο συμβατό με την ανεξαρτησία του κοινοβουλίου, καθώς ο έλεγχος του κύρους της εκλογής από το ίδιο («δικαίωμα αυτοελέγχου») εντασσόταν με ιδιαίτερο ζήλο στα "interna corporis"⁵. Παρότι δε το εν λόγω σύστημα αποδείχθηκε εν πολλοίς απρόσφορο για τη διασφάλιση αμερόληπτης κρίσης και, σε κάθε περίπτωση, δυσλειτουργικό, εξακολουθεί να ισχύει σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες. Ωστόσο ουκ ολίγες ευρωπαϊκές χώρες, μεταξύ των οποίων η –κοιτίδα του κοινοβουλευτισμού– Αγγλία και η Γαλλία, το έχουν προ πολλού εγκαταλείψει, καθιερώνοντας σύστημα δικαστικής εξέλεξης των εκλογών, ενώ υπάρχουν και κάποιες άλλες, μεταξύ των οποίων η Γερμανία, που προέκριναν ένα μικτό σύστημα, με τα δικαστήρια σε ρόλο ασφαλιστικής δικλείδας⁶.

- 2 **Β.** Κατά το προπαρατεθέν άρθρο 58 του Συντάγματος, η εξέλεξη των βουλευτικών εκλογών, για όλους τους λόγους που ανάγονται είτε στη νομιμότητα της εκλογής βουλευτών είτε στη νόμιμη σύνθεση της Βουλής, ανήκει στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου (ΑΕΔ) του άρθρου 100 του Συντάγματος, ως Εκλογοδικείου.
- 3 Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 100, στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου αυτού «υπάρχονται: α) Η εκδίκαση ενστάσεων κατά το άρθρο 58. β) Ο έλεγχος του κύρους και των αποτελεσμάτων δημοψηφίσματος που ενεργείται κατά το άρθρο 44 παράγραφος 2. γ) Η κρίση για τα ασυμβίβαστα ή την έκπτωση βουλευτή, κατά τα άρθρα 55 παράγραφος 2 και 57...».

³ Βλ. Π. Τζιφρα, *Το Ανώτατον Ειδικόν Δικαστήριον (άρθρ. 100 του Συντάγματος 1975)*, 1976.

⁴ Βλ. αναλυτικά Ε. Μπέσιλα-Βήκα, *Η έκπτωση βουλευτών από το βουλευτικό αξίωμα*, 1993, σελ. 21 επ.

⁵ Βλ. αναλυτικά Γ. Σωτηρέλη, *Σύνταγμα και εκλογές*, ό.π., και τις εκεί παραπομπές.

⁶ Βλ. γενικά Αθ. Ράικο, ό.π., σελ. 9 επ. · Φ. Σπυρόπουλο, ό.π., σελ. 15 · Δ. Τσάτσο, *Το κοινοβουλευτικό ασυμβίβαστον εν τω ελληνικώ Συνταγματικώ Δικαίω. Συμβολή εις την ερμηνείαν των άρθρων 71 και 72 του Συντάγματος της 1^{ης} Ιανουαρίου 1952*, 1965, σελ. 29 επ. · G. E. Vigevani, *Stato democratico ed eleggibilità*, 2001, σελ. 71 επ. · M. L. Mazzoni Honorati, *Osservazioni sulla verifica dei poteri in Francia, Gran Bretagna, Germania federale e Italia*, *Rivista Trimestriale di Diritto Pubblico* 1983, σελ. 1412 επ. · F. Lanchester, *La verifica dei poteri nel diritto comparato: modelli a confronto*, *Quaderni Costituzionali* 1998, σελ. 2859 επ.

Σύμφωνα δε με την παρ. 2, η σύνθεσή του, ως προς την εκδίκαση των ως άνω υποθέσεων, αποτελείται μόνο από (ανώτατους) δικαστές [*«Το δικαστήριο της προηγούμενης παραγράφου συγκροτείται από τους Προέδρους του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου, από τέσσερις συμβούλους της Επικρατείας και από τέσσερις αρεοπαγίτες, που ορίζονται ως μέλη με κλήρωση κάθε δύο χρόνια. Στο δικαστήριο αυτό προεδρεύει ο αρχαιότερος από τους Προέδρους του Συμβουλίου της Επικρατείας ή του Αρείου Πάγου»*], ενώ για τις υπόλοιπες υποθέσεις που ανήκουν στην αρμοδιότητά του *«μετέχουν στη σύνθεση του δικαστηρίου και δύο τακτικοί καθηγητές νομικών μαθημάτων των νομικών σχολών των πανεπιστημίων της Χώρας οι οποίοι ορίζονται με κλήρωση»*.

Γ. Κατά την ορθότερη άποψη⁷, το ΑΕΔ έχει αποκλειστικά την αρμοδιότητα και στην περίπτωση παράνομης ανακήρυξης των υποψήφιων βουλευτών λόγω συνδρομής κωλύματος εκλογιμότητας (η οποία παλαιότερα γινόταν από τα κατά τόπους πρωτοδικεία ενώ πλέον γίνεται από το Α1 Τμήμα του Αρείου Πάγου, σε δημόσια συνεδρίαση⁸). Ως εκ τούτου η σχετική πρόβλεψη του Συντάγματος (*«Δεν μπορούν να ανακηρυχθούν υποψήφιοι...»*) έχει μάλλον θεωρητική σημασία –δεδομένης και της συνήθους στάσης των πολιτικών δικαστηρίων– παρότι υπήρξαν στο παρελθόν κάποιες εξαιρέσεις⁹, ενώ δεν στερείται επιχειρημάτων και η αντίθετη άποψη¹⁰ (υπό την προϋπόθεση πάντως ότι ο σχετικός –διοικητικής φύσεως– έλεγχος θα οργανωνόταν θεσμικά με πολύ προσοχή, περιοριζόμενος σε εξόφθαλμες μόνον περιπτώσεις και περιβαλλόμενος από μια σειρά αυστηρών –και μάλλον δυσεφάρμοστων– διαδικαστικών, δικονομικών και ουσιαστικών εγγυήσεων).

⁷ Βλ. τη σχετική γνωμοδότηση του Ευ. Βενιζέλου, *Ο έλεγχος των κωλυμάτων εκλογιμότητας κατά την ανακήρυξη των υποψηφίων βουλευτών*, Κοινοβουλευτική Επιθεώρηση 4/1990, σελ. 24 επ. · του ιδίου, *Μαθήματα Συνταγματικού Δικαίου*, ό.π. σελ. 481 · Κ. Χρυσόγονο, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 454 επ.

⁸ Βλ. τις σημαντικές τροποποιήσεις στη διαδικασία ανακήρυξης συνδυασμών και υποψηφίων που επέφερε στο σχετικό π.δ. 26/2012, «Κωδικοποίηση νομοθεσίας για την εκλογή βουλευτών», ο ν. 4648/2019. Πρβλ. και Κ. Μαυριά, *Συνταγματικό Δίκαιο*, 2021, σελ. 555 επ.

⁹ Με χαρακτηριστικότερη τη μη ανακήρυξη υποψήφιας βουλευτή επικρατείας από τον Άρειο Πάγο (ΑΠ 4/2007). Βλ. σχετικά τις τελευταίες δύο παραπομπές της υποσημ. 7.

¹⁰ Βλ. Αθ. Ράικο, *Εκλογικών Δικονομικών Δίκαιον*, ό.π., σελ. 126 επ. · Θ. Ξηρό, *Ο έλεγχος των κωλυμάτων εκλογιμότητας κατά την ανακήρυξη των υποψηφίων στις γενικές βουλευτικές εκλογές*, ΕΔΔΔ 4/2002, σελ. 732 επ. · Φ. Σπυρόπουλο, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 185 επ.

II. ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

- 7 **A.** Με βάση τα προαναφερθέντα, στην αποκλειστική δικαιοδοσία και αρμοδιότητα του ΑΕΔ ανήκουν, μεταξύ άλλων, ο έλεγχος και η εκδίκαση των βουλευτικών εκλογών κατά του κύρους των οποίων ασκούνται ενστάσεις που αναφέρονται είτε σε εκλογικές παραβάσεις σχετικές με την ενέργεια των εκλογών είτε σε έλλειψη προσόντων των ανακηρυχθέντων ως βουλευτών. Ειδικότερα, ως προς το πρώτο σκέλος, η δικαιοδοσία του ΑΕΔ δεν περιορίζεται μόνο στον έλεγχο των ως άνω παραβάσεων κατά την ημέρα της ψηφοφορίας αλλά επεκτείνεται και στον έλεγχο της νομιμότητας ολόκληρης της εκλογικής διαδικασίας, καθώς σε αυτήν υπάγονται ενστάσεις που αφορούν παραβάσεις του Συντάγματος και της εκλογικής νομοθεσίας που συντελέστηκαν από την ανακήρυξη των υποψηφίων βουλευτών μέχρι και της ανακηρύξεως των επιτυχόντων και επιλαχόντων, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που αφορούν τη συγκεκριμένη εφαρμογή του εκλογικού συστήματος ως προς την κατανομή των εδρών.
- 8 Σε κάθε περίπτωση, ο έλεγχος από το ΑΕΔ κατά του κύρους των εκλογών, δεν είναι αυτεπάγγελτος και περιορίζεται μόνο στην εξέταση των λόγων που προβάλλονται με την ένσταση. Οι ισχυρισμοί του αιτούντος, πρέπει να είναι «ειδικοί και ορισμένοι», και να προσδιορίζουν συγκεκριμένα τους λόγους για τους οποίους ή προβαλλόμενη παράβαση ή το λάθος δημιουργούν αμφιβολίες, ως προς το αν το συνολικό αποτέλεσμα της ψηφοφορίας θα ήταν το ίδιο¹¹.
- 9 Δεδομένου δε ότι στη δικαιοδοσία του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου έχει ανατεθεί, μεταξύ άλλων, ο εξ αντικειμένου έλεγχος της νόμιμης συγκροτήσεως του νομοθετικού σώματος, ως έγκυρου και γνήσιου εκφραστή της κυρίαρχης λαϊκής βούλησης, και όχι η θεραπεία οιασδήποτε υποκειμενικών δικαιωμάτων ή συμφερόντων είτε των εκλογέων είτε των υποψηφίων, τα οποία σχετίζονται με την κτήση ή την απώλεια της βουλευτικής ιδιότητας, δεν επιτρέπεται η παραίτηση από ένσταση που έχει κατατεθεί ενώπιον του¹².
- 10 **B.** Περαιτέρω, η διασφάλιση αποτελεσματικού και ολοκληρωμένου ελέγχου της εκλογικής διαδικασίας επιβάλλει στο ΑΕΔ και τον παρεμπόμποντα έλεγχο των προηγούμενων διοικητικών πράξεων, που επηρεάζουν το κύρος της επίμαχης εκλογής.
- 11 Αυτό σημαίνει ότι το ΑΕΔ κατά την εκδίκαση των ενστάσεων, δεν έχει δικαιοδοσία ακύρωσης ούτε του Προεδρικού Διατάγματος περί διαλύσεως της Βουλής και προ-

¹¹ Βλ. άρθρο 126 του π.δ. 26/2012 και άρθρο 24 του ν. 345/1976.

¹² Βλ. ΑΕΔ 43 και 58/1989, 34/1991, 25/1994, 90/1997 και 12/2003.

κήρυξης των εκλογών ούτε των Προεδρικών Διαταγμάτων περί απογραφής και περί καθορισμού των βουλευτικών εδρών. Δύνатаι, όμως, κατά την άσκηση της δικαιοδοσίας του επί των ενστάσεων που στρέφονται κατά του κύρους συγκεκριμένης εκλογής βουλευτή, να ελέγξει παρεμπιπτόντως το μεν πρώτο, από την άποψη της εξωτερικής νομιμότητας (υπογραφή από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως) τα δε δύο άλλα ως προς τη νομιμότητά τους εν γένει¹³.

Επίσης το ΑΕΔ, κατά τον έλεγχο της εγγραφής ενός εκλογέα στον εκλογικό κατάλογο ενός Δήμου (που είναι προπαρασκευαστική πράξη της εκλογής), ελέγχει παρεμπιπτόντως και την πράξη εγγραφής του εκλογέα αυτού στο Δημοτολόγιο του Δήμου ή της Κοινότητας, ως προϋπόθεση της εγγραφής του στον εκλογικό κατάλογο. Ο παρεμπίπτων αυτός έλεγχος συνίσταται στην έρευνα της συνδρομής των νομίμων προϋποθέσεων για την εγγραφή του συγκεκριμένου προσώπου στο Δημοτολόγιο, όπως αυτές καθορίζονται στο άρθρο 18 του ΔΚΚ (ιδιότητα τέκνου ή συζύγου δημότη, κτήση ελληνικής ιθαγένειας, πράξη μεταδημότευσης). Δεν προχωρεί όμως το ΑΕΔ και σε περαιτέρω έλεγχο της νομιμότητας των προηγούμενων πράξεων, οι οποίες απετέλεσαν το νόμιμο έρεισμα της εγγραφής στο Δημοτολόγιο (και, κατ' επέκταση, στον εκλογικό κατάλογο). Έτσι, προκειμένου ειδικότερα για μεταδημότευση, το ΑΕΔ ελέγχει εάν η εγγραφή στο Δημοτολόγιο (και κατ' επέκτασιν στον εκλογικό κατάλογο) του νέου ΟΤΑ στηρίζεται σε αίτηση μεταδημοτεύσεως και σε βεβαίωση μόνιμης κατοικίας ή σε ληξιαρχική πράξη ή πιστοποιητικό οικογενειακής καταστάσεως προκειμένου περί μεταδημοτεύσεως συζύγων ή τέκνων κατά την παρ. 9 του άρθρου 18 του ΔΚΚ. Δεν επεκτείνεται όμως ο παρεμπίπτων δικαστικός έλεγχος σε περαιτέρω έρευνα της νομιμότητας της πράξεως για τη βεβαίωση μόνιμης κατοικίας ή των ληξιαρχικών πράξεων ή πιστοποιητικών οικογενειακής καταστάσεως, στις οποίες στηρίχθηκε η πράξη μεταδημότευσης¹⁴.

Γ. Επίσης, το ΑΕΔ δύναται να κρίνει παρεμπιπτόντως και τη συνταγματικότητα των διατάξεων που καθορίζουν το εκλογικό σύστημα ή έχουν επιπτώσεις στη συγκεκριμένη εφαρμογή του. Ο έλεγχος που ασκεί εν προκειμένω το ΑΕΔ γίνεται υπό το πρίσμα των βασικών συνταγματικών αρχών που διέπουν την ψήφο και την ψηφοφορία και ιδίως υπό το πρίσμα της αρχής της ισοδυναμίας της ψήφου. Έχει δε ιδιαίτερη σημασία στη χώρα μας, λόγω των συνεχών σχετικών κυβερνητικών μεθοδεύσεων (οι οποίες δυστυχώς συνεχίζονται και μετά την αναθεώρηση του 2001, που επέβαλε, με τη νέα

¹³ Βλ. ΑΕΔ 23/1993, 21, 22, 31, 32/1994, 50/1997, 47, 49/2000 και 16, 21, 22, 23, 24, 26/2013.

¹⁴ Βλ. ΑΕΔ 26/1994 και 16/2005.

διατύπωση του άρθρου 51 παρ. 1, ο εκάστοτε ψηφιζόμενος εκλογικός νόμος να ισχύει από τις μεθεπόμενες εκλογές, εκτός αν συγκεντρώσει πλειοψηφία 2/3).

- 14 Ωστόσο, στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι ο έλεγχος συνταγματικότητας του εκλογικού συστήματος από το ΑΕΔ είναι εξαιρετικά επιδερμικός, αν όχι προσχηματικός¹⁵ (ενώ το ίδιο ισχύει και για το ΣτΕ, ως προς τις αυτοδιοικητικές εκλογές). Αρκεί, για παράδειγμα, μια απλή σύγκριση με την πρόσφατη αντιμετώπιση του εκλογικού συστήματος από το Συνταγματικό Δικαστήριο της Ιταλίας¹⁶, για να συμπεράνει κανείς ευχερώς ότι κατά τον έλεγχο συνταγματικότητας του εκλογικού συστήματος το ΑΕΔ (όπως και το ΣτΕ, στις αυτοδιοικητικές εκλογές) απλώς προσπαθούν να πετάξουν το πρόβλημα από πάνω τους, με μια εξαιρετικά στενόκαρδη ερμηνεία της αρχής της ισονομίας της ψήφου, που ξεκινάει από την προβληματική θεμελίωσή της στη γενική αρχή της ισότητας και στην αρχή της καθολικότητας (και όχι στην αρχή της πολιτικής ισότητας) και φθάνει μέχρι τη συρρίκνωση του κανονιστικού περιεχομένου της, με την παράδοση άποψη ότι: «...ναι μεν είναι αληθές ότι βάσει της συνταγματικής αυτής αρχής η ψήφος κάθε εκλογέα πρέπει να ασκεί την ίδια επιρροή στη διαμόρφωση του εκλογικού αποτελέσματος... τούτο όμως υπό την έννοια ότι σε συγκεκριμένη εκλογική περιφέρεια ο ίδιος αριθμός ψήφων κάτω από το ίδιο σύστημα κατανομής εδρών, δεν μπορεί να επηρεάζει ανομοιόμορφα το εκλογικό αποτέλεσμα... διότι το άρθρο 54 παρ. 1 Σ. καταλείπει στον κοινό νομοθέτη την ελευθερία να καθορίσει εν όψει των εκάστοτε υφισταμένων πολιτικών συνθηκών το προσφορότερο κατά τις περιστάσεις εκλογικό σύστημα...»¹⁷.
- 15 Αλλά και στις ελάχιστες περιπτώσεις που υπήρξε μια ευρύτερη σχετική συνταγματική επιχειρηματολογία, αυτή δυστυχώς «επιστρατεύθηκε» μόνον όταν το ΑΕΔ κινήθηκε προς την κατεύθυνση εξυπηρέτησης εξόφθαλμων πολιτικών σκοπιμοτήτων. Πρόκειται, εν πρώτοις, για την ΑΕΔ 36/1990, η πλειοψηφία της οποίας (7-4), με μια εντυπωσιακή αντιστροφή του ως άνω ερμηνευτικού συλλογισμού: («ναι μεν καταλείπεται στον κοινό νομοθέτη την ελευθερία να καθορίσει, εν όψει των επικρατουσών εκάστοτε

¹⁵ Πρβλ. και Κ. Χρυσόγονο, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 458.

¹⁶ Βλ. ενδεικτικά Χ. Ανθόπουλο, *Εκλογικά συστήματα και συνταγματικές δεσμεύσεις. Μια συγκριτική ανάλυση μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας*, 2016.

¹⁷ Βλ. αντί άλλων Δ. Σκαλτσούνη/Ι. Γράβαρη/Δ. Κυριλλόπουλο, *Η νομολογία του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου επί εκλογικών διαφορών*, Ι, έτη 1978-1999, 2000, σελ. 2 επ., ΙΙ, έτη 2000-2003, 2004, σελ. 9 επ. και τα εκεί παρατιθέμενα αποσπάσματα των σχετικών αποφάσεων (ΑΕΔ 48/1978, 35, 58-67 και 72-73/1985, 9/1993, 2/2001). Βλ. επίσης ΑΕΔ 8, 39/1990, 34/1999, 11-12-1994, 58/1995, 19, 20 και 30 /2010, 3-4/2015, 18/2017, 1/2021.

πολιτικών συνθηκών, το κατά την κρίσιν του προσφορώτερο και πλέον ενδεδειγμένο για τις συγκεκριμένες περιστάσεις εκλογικό σύστημα... πάντοτε όμως υπό την επιφύλαξη της τηρήσεως της ανωτέρω αρχής της ισότητας του εκλογικού δικαιώματος αλλά και της αρχής της ευρύτερης δυνατής λαϊκής εκπροσωπήσεως, που απορρέει από την έννοια της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας...»} έκρινε ότι ο μη συνυπολογισμός των χρησιμοποιούτων υπολοίπων των μονοεδρικών περιφερειών για την κατανομή των αδιάθετων εδρών στη δεύτερη κατανομή αντίκειται στο Σύνταγμα. Όλοι όμως κατάλαβαν ότι αυτή η –πρόσκαιρη– αλλαγή ερμηνευτικής πορείας (με αγνόηση μάλιστα του δεδομένου ότι στις μονοεδρικές ίσχυε πλειοψηφικό και όχι αναλογικό σύστημα...) στόχευε απλώς στο να μπορέσει η τότε κυβέρνηση του Κ. Μητσοτάκη να λάβει την έδρα που της έλειπε για να αποκτήσει εκλογική αυτοδυναμία... Ακόμη χειρότερη, η ΑΕΔ 12/2005, που έκρινε, με μία ψευδεπίγραφη επίκληση της ισοδυναμίας της ψήφου, τον συνυπολογισμό των λευκών ψηφοδελτίων στα έγκυρα ακόμη και ως προς τον προσδιορισμό του εκλογικού μέτρου, παρότι αυτά ενσωματώνουν εκλογική βούληση μη αντιπροσώπευσης¹⁸. Κι όλα αυτά προκειμένου να εκλεγεί βουλευτής, με πλειοψηφία 6-5 και εν μέσω έντονης πολιτικής και επιστημονικής κατακραυγής, ο Αχιλλέας Καραμανλής... Δυστυχώς δε με την –οριακή ή σχεδόν οριακή– πλειοψηφία αυτών των σκανδαλωδών αποφάσεων¹⁹ συντάχθηκαν και πρόεδροι, τότε ή μετέπειτα, των Ανώτατων Δικαστηρίων της χώρας...

Δ. Οι αποφάσεις του ΑΕΔ είναι κατά το άρθρο 100 του Συντάγματος αμετάκλητες. 16
 Ισχύουν δε, από τη δημοσίευσή τους, έναντι πάντων. Το περιεχόμενο των αποφάσεων ποικίλλει, κατά περίπτωση. Αν το ΑΕΔ διαπιστώσει ότι συντρέχει έλλειψη νομίμου προσόντος ή συνδρομή κωλύματος εκλογιμότητας ανακηρυχθέντος βουλευτού ή αναπληρωματικού, κρίνει άκυρη τη σχετική ανακήρυξή τους. Αν διαπιστώσει παράβαση νόμου για «εκλογικές παραβάσεις σχετικές με την ενέργεια των εκλογών», οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα να γεννάται αμφιβολία σχετικά με το εάν το τελικό αποτέλεσμα της ψηφοφορίας θα ήταν διαφορετικό αν δεν είχαν συμβεί, κρίνει άκυρη την ανακήρυξη των καθ' ων η αίτηση βουλευτών ή αναπληρωματικών και διατάσσει την επανάληψη της ψηφοφορίας μεταξύ αυτών και των λοιπών υποψηφίων, η θέση των οποίων δύναται να μεταβληθεί εκ του αποτελέσματος αυτής. Στην περίπτωση αυτή

¹⁸ Βλ. Γ. Σωτηρέλη, *Το δικαίωμα της λευκής ψήφου*, 1988, σελ. 27 επ., 43.

¹⁹ Για το σκεπτικό και τις αντιφάσεις των οποίων βλ. αναλυτικά Χ. Ανθόπουλο, *Εκλογικά Συστήματα*, ό.π., σελ. 129 επ.

η επανάληψη της ψηφοφορίας διατάσσεται με την ίδια απόφαση, είτε σε ολόκληρη την εκλογική περιφέρεια είτε σε ορισμένα τμήματα αυτής, ανάλογα με την έκταση της διαπιστωθείσας παράβασης. Επίσης, όταν, το ΑΕΔ διαπιστώσει «*λάθος περί την αρίθμηση*» των ψήφων, κρίνει άκυρη την, συνεπεία του λάθους, ανακήρυξη του καθ' ου βουλευτή ή αναπληρωματικού και ανακηρύσσει αντί αυτών τους κατά την ορθή αρίθμηση των ψήφων πλειοψηφήσαντες υποψηφίους. Το ίδιο δε συμβαίνει και αν κρίνει άκυρη την ανακήρυξη λόγω παράβασης του εκλογικού νόμου ή του Συντάγματος χωρίς όμως να απαιτείται, κατά την κρίση του, επανάληψη της ψηφοφορίας. Τέλος, αν η ακύρωση της ανακήρυξης βουλευτών επιφέρει συνέπειες και στην ανακήρυξη βουλευτών ή αναπληρωματικών άλλης εκλογικής περιφέρειας, το ΑΕΔ είναι υποχρεωμένο, με την απόφασή του, να τις απαγγείλει²⁰.

III. Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

- 17 Α. Ο έλεγχος του κύρους των εκλογών και της νόμιμης σύνθεσης της Βουλής αποτελεί, όπως προαναφέρθηκε, αποκλειστική αρμοδιότητα του ΑΕΔ ως Εκλογοδικείου. Τα της λειτουργίας του ρυθμίζονται από τον Κώδικα Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου (ΚΑΕΔ), όπως ισχύει²¹.
- 18 Σύμφωνα λοιπόν με τον ως άνω Κώδικα, το ΑΕΔ, σε ό,τι αφορά τον έλεγχο του κύρους των εκλογών, «*επιλαμβάνεται των εις την δικαιοδοσίαν του υπαγομένων υποθέσεων... κατόπιν αιτήσεως*» (άρθρο 7). Ειδικότερα, «*Αι ενστάσεις κατά του κύρους βουλευτικών εκλογών ασκούνται δι' αιτήσεως προς το Ειδικόν Δικαστήριον δια τους εν άρθρω 58 του Συντάγματος αναφερομένους λόγους. Οι εν τη αιτήσει περιλαμβανόμενοι λόγοι ενστάσεως δέον να είναι ειδικοί και ωρισμένοι*» (άρθρο 24). Η αίτηση αυτή ασκείται εντός δέκα πέντε ημερών από τη δημοσίευση της προσβαλλομένης απόφασης περί ανακηρύξεως βουλευτών ή αναπληρωματικών. Εντός δε της ίδιας δεκαπενθήμερης προθεσμίας επιτρέπεται και η άσκηση προσθέτων λόγων. Με τη σύντομη αυτή ανατρεπτική προθεσμία ο νόμος αποσκοπεί στην ταχεία επίλυση των αμφισβητήσεων που σχετίζονται με τη σύνθεση του κοινοβουλίου, από την οποία εξαρτάται η εύρυθμη λειτουργία του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος της χώρας. Η προθεσμία και η άσκηση της ένστασης δεν έχουν ανασταλτικό αποτέλεσμα (άρθρο 25).

²⁰ Βλ. άρθρο 32 παρ. 3 του ν. 345/1976.

²¹ Βλ. τον νόμο 345/1976 (ΦΕΚ Α 141/1976), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με τους νόμους 2172/1993 (ΦΕΚ Α 207/1993), 2479/1997 (ΦΕΚ Α 67/1997) και 4786/2021 (ΦΕΚ Α 43/2021).

Β. Διάδικοι εκ του νόμου στην εκλογική δίκη είναι, εκτός από τους αιτούντες, και οι 19
βουλευτές ή αναπληρωματικοί που ανακηρύχθηκαν με την προσβαλλόμενη από-
φαση (και κατά των οποίων στρέφεται η ένσταση), καθώς και οι αναπληρωματικοί
στην ανακήρυξη των οποίων δύναται να επιδράσει η απόφαση που θα εκδοθεί από
το ΑΕΔ (άρθρο 27).

Η ένσταση ασκείται παραδεκτώ, μόνον όταν στρέφεται κατά του κύρους εκλογής 20
ορισμένου βουλευτή ή βουλευτών συγκεκριμένης εκλογικής περιφέρειας και όχι
όταν στρέφεται γενικώς κατά του κύρους των εκλογών σε ολόκληρη την Ελληνική
Επικράτεια. Δικαίωμα να ασκήσει ένσταση, για οποιοδήποτε λόγο, έχει ο καθένας που
ανακηρύχθηκε υποψήφιος στην ίδια εκλογική περιφέρεια, αλλά δεν έχει ανακηρυχθεί
βουλευτής, καθώς επίσης και κάθε εκλογέας γραμμένος στους εκλογικούς καταλόγους
της ίδιας εκλογικής περιφέρειας αλλά μόνο για λόγους έλλειψης νόμιμων προσόντων
και μη εκλογιμότητας αυτών που ανακηρύχθηκαν βουλευτές ή αναπληρωματικοί
βουλευτές καθώς και για παράβαση του νόμου κατά τη διεξαγωγή της εκλογής.

Κατ' αρχήν τόσο ο ανακηρυχθείς υποψήφιος αλλά όχι βουλευτής όσο και ο εκλογέας 21
ορισμένης εκλογικής περιφέρειας δεν δύνανται να στραφούν κατά της εκλογής
ανακηρυχθέντων βουλευτών άλλης εκλογικής περιφέρειας. Κατ' εξαίρεσιν, όμως,
μπορούν να το κάνουν αν η ακύρωση μιας τέτοιας εκλογής, για λόγους παράβασης
της εκλογικής νομοθεσίας ή κακής ερμηνείας των διατάξεων του εκλογικού νόμου,
θα έχει επιπτώσεις στην εκλογή ή μη εκλογή βουλευτή της δικής τους εκλογικής
περιφέρειας.

Γ. Οι καθ' ων στρέφεται η ένσταση διάδικοι δικαιούνται, δέκα τουλάχιστον ημέρες 22
πριν από τη συζήτηση να καταθέσουν στη Γραμματεία του Ειδικού Δικαστηρίου τις
αντενστάσεις τους, έχοντας το δικαίωμα να επικαλεσθούν οιοδήποτε πραγματικόν
γεγονός. Ο αιτών δικαιούνται να αντικρούσει εγγράφως τις υποβληθείσες αντενστά-
σεις επτά τουλάχιστον ημέρες πριν από τη συζήτηση, δεν μπορεί όμως με αυτή του
την αντίκρουση να προβάλει νέα πραγματικά γεγονότα ή να επικαλεστεί νέους λόγους
ακύρωσης. Νέοι ισχυρισμοί, προβαλλόμενοι είτε από τον αιτούντα είτε από τους καθ'
ων η αίτηση διαδίκους μετά την πάροδο των οριζόμενων για κάθε περίπτωση προθε-
σμιών, είναι απαράδεκτοι.

Δ. Αν η επιδιωκόμενη με την ένσταση ακύρωση της ανακήρυξης βουλευτή ή ανα- 23
πληρωματικού σε ορισμένη εκλογική περιφέρεια δύναται να έχει έννομες συνέπειες
στην ανακήρυξη βουλευτών ή αναπληρωματικών σε άλλη ή άλλες εκλογικές περιφέ-

ρειες από εκείνη του καθ' ου η ένσταση, βουλευτή ή αναπληρωματικού, ο εισηγητής υποχρεούται να μεριμνήσει για την κοινοποίηση αντιγράφου της ένστασης, μαζί με την πράξη ορισμού της δικασίμου, στον βουλευτή ή τον αναπληρωματικό της ως άνω εκλογικής περιφέρειας, η ανακήρυξη του οποίου μπορεί να επηρεασθεί από την απόφαση. Η κοινοποίηση γίνεται τουλάχιστον είκοσι (20) ημέρες πριν από τη συζήτηση.

- 24 Ε.** Αν με την ένσταση επηρεάζεται η ανακήρυξη βουλευτή, ο βουλευτής αυτός θεωρείται καθ' ου και έχει δικαίωμα να ασκήσει αντένσταση. Αν επηρεάζεται η ανακήρυξη αναπληρωματικού, ο αναπληρωματικός αυτός μπορεί να ασκήσει πρόσθετη παρέμβαση (η οποία δεν επιτρέπεται να αμφισβητηθεί η εγκυρότητα ή ακυρότητα ψηφοδελτίων ή σταυρών προτιμήσεως που δεν αμφισβητείται από τον διάδικο υπέρ του οποίου ασκείται η παρέμβαση).
- 25** Τέλος, οι διάδικοι οφείλουν να προσκομίσουν στον εισηγητή της υπόθεσης, επτά ημέρες πριν από τη συζήτηση, όλα τα αποδεικτικά στοιχεία των προβαλλομένων ισχυρισμών τους. Η εκπρόθεσμη υποβολή των αποδεικτικών στοιχείων καθιστά αυτά απαράδεκτα. Σε περίπτωση αναβολής της συζητήσεως, οι δικονομικές προθεσμίες που προβλέπονται για τις ενέργειες των διαδίκων υπολογίζονται βάσει της αρχικώς προσδιορισθείσης δικασίμου και όχι της μετ' αναβολήν. Το ΑΕΔ εξετάζει αυτεπαγγέλτως το παραδεκτό της ενστάσεως και το βάσιμο των προβαλλομένων λόγων και περιορίζεται στην εξέταση μόνον των λόγων και ισχυρισμών που έχουν προβληθεί από τους διαδίκους.
- 26 ΣΤ.** Αν ο αριθμός των ψηφοδελτίων ή των σταυρών προτίμησης, οι οποίοι πρέπει να καταμετρηθούν ή των οποίων η εγκυρότητα ή ακυρότητα αμφισβητείται από τις ενστάσεις και τις αντενστάσεις, είναι μεγάλος, το Δικαστήριο μπορεί, με απόφασή του που λαμβάνεται σε συμβούλιο, ύστερα από πρόσκληση του Προέδρου του και χωρίς κλήτευση των διαδίκων, να αναθέσει την καταμέτρηση και τον έλεγχο των ψηφοδελτίων ή των σταυρών προτίμησης, κατά την πραγματική βάση των αιτιάσεων που προβάλλονται, σε δικαστικούς λειτουργούς, κατά προτίμηση πρωτοδίκες, όλων των κλάδων. Οι δικαστικοί αυτοί λειτουργοί μπορούν να επικουρούνται στο έργο τους από δικαστικούς υπαλλήλους. Με την απόφαση τάσσεται προθεσμία για την περάτωση του έργου τους και προσδιορίζεται ο αριθμός των δικαστικών λειτουργών και των δικαστικών υπαλλήλων που είναι αναγκαίοι, καθώς και ο κλάδος ή οι κλάδοι της Δικαιοσύνης από τους οποίους προέρχονται. Ο διορισμός τους γίνεται με απόφαση του Προέδρου του ΑΕΔ, ύστερα από πρόταση του Προέδρου του οικείου Ανωτάτου

Δικαστηρίου. Οι δικαστικοί αυτοί λειτουργοί, που τελούν καθόσον αφορά το έργο τους αυτό υπό την εποπτεία του εισηγητή της υπόθεσης, ενεργούν κατά τις οδηγίες του εισηγητή και συντάσσουν έκθεση ή εκθέσεις (πρακτικό καταμέτρησης ψηφοδελτίων, έκθεση αυτοψίας ψηφοδελτίων) για τα θέματα που τους ανατέθηκαν. Στη συνέχεια, καλούνται οι διάδικοι ή οι πληρεξούσιοι δικηγόροι τους, να λάβουν γνώση της έκθεσης ή των εκθέσεων που έχουν κατατεθεί, και μπορούν να υποβάλουν υπόμνημα με τις παρατηρήσεις τους μέσα σε προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από την ημερομηνία που έλαβαν γνώση των εκθέσεων.

IV. Η ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΩΝ ΑΣΥΜΒΙΒΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΙΚΩΝ ΠΑΡΑΒΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ

Α. Όπως προαναφέρθηκε (Άρθρο 57) βουλευτές που ασκούν έργα ή ιδιότητες ασυμβίβαστες προς τα καθήκοντά τους, οφείλουν μέσα σε οκτώ ημέρες αφότου η εκλογή τους γίνει οριστική να επιλέξουν με δήλωσή τους μεταξύ του βουλευτικού αξιώματος και των παραπάνω έργων. Αν παραλειφθεί αυτή η εμπρόθεσμη δήλωση, εκπίπτουν αυτοδικαίως από το αξίωμα του βουλευτή. Από τη διάταξη αυτή και εκείνη του άρθρου 25 παρ. 1 α του ν. 345/1976, που ορίζει ότι επιτρέπεται η άσκηση ενστάσεως κατά του κύρους της αποφάσεως περί ανακηρύξεως βουλευτή, εντός προθεσμίας δεκαπέντε ημερών από τη δημοσίευση της αποφάσεως αυτής, προκύπτει ότι οριστική καθίσταται η εκλογή του βουλευτή μόνο από την πάροδο της προθεσμίας αυτής άπρακτης ή, σε περίπτωση εμπρόθεσμης άσκησης ενστάσεως, από την απόρριψή της με απόφαση του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου. Αντιθέτως, η ένσταση ενώπιον του ΑΕΔ με την οποία επιδιώκεται η έκπτωση βουλευτή από το αξίωμά του, εξαιτίας της (μετά την εκλογή του) αποδοχής ή κατοχής ασυμβίβαστης ιδιότητας ή έργου, είναι εξ ορισμού απρόθεσμη και μπορεί να υποβληθεί καθ' όλη τη διάρκεια της θητείας του βουλευτή, εφόσον ο Κώδικας ΑΕΔ (ν. 345/1976, άρθρα 39-41) δεν προβλέπει ειδική προθεσμία για την άσκσή της²².

Άρα, η προθεσμία του άρθρου 57 παρ. 2 του Συντάγματος για τη δήλωση επιλογής μεταξύ του αξιώματος του βουλευτή και του ασυμβίβαστου προς το αξίωμα αυτό έργου ή ιδιότητας αρχίζει, αν μεν δεν ασκήθηκε ένσταση μετά την πάροδο 15 ημερών από τη δημοσίευση της αποφάσεως περί ανακηρύξεως του βουλευτή, αν δε ασκή-

²² Βλ. ΑΕΔ 16, 22/2001, 7/2002, 11/2003.

θηκε εμπρόθεσμη ένσταση κατά του κύρους της εκλογής του, μετά την απόρριψη της ενστάσεως από το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο. Παράλειψη δε υποβολής τέτοιας δηλώσεως συνεπάγεται την έκπτωση από το βουλευτικό αξίωμα. Ως εκ τούτου, αν η προθεσμία των οκτώ ημερών παρέλθει άπρακτη, δύναται να υποβληθεί στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, από τα νομιμοποιούμενα πρόσωπα, αίτηση για να διαπιστωθεί αν ο βουλευτής έχει εκπέσει του βουλευτικού αξιώματος. Συνακόλουθα η αίτηση που ασκείται πριν από την πάροδο της προθεσμίας αυτής και επιδιώκει τη διαπίστωση της έκπτωσης του βουλευτή, λόγω ασυμβίβαστου του αξιώματός του προς τα έργα ή τις ιδιότητες που μνημονεύονται στο άρθρο 57 παρ. 1 του Συντάγματος, είναι πρόωρη και απορρίπτεται ως απαράδεκτη²³.

- 29 Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα (Άρθρο 57), για να επέλθει η έκπτωση απαιτείται προηγούμενη απόφαση του ΑΕΔ²⁴. Κατά τη διάταξη δε του άρθρ. 32 παρ. 1 του ν. 345/1976 το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, αν κάνει δεκτή την ένσταση που έχει υποβληθεί και αποδεχθεί έλλειψη νόμιμου προσόντος ή νόμιμο κώλυμα για την ανακήρυξη υποψηφίου ως βουλευτή ή αναπληρωματικού βουλευτή, αποφαίνεται ότι είναι άκυρη η ανακήρυξη. Το ίδιο ισχύει και για τη διαπίστωση ασυμβιβάστου (ιδιότητας ή έργου), εκλεγμένου βουλευτή. Εξάλλου, οι βουλευτικές έδρες που κενώνονται για οποιοδήποτε λόγο κατά τη διάρκεια της βουλευτικής περιόδου σε κάποια εκλογική περιφέρεια, πληρώνονται από τους ανακηρυχθέντες αναπληρωματικούς του ίδιου συνδυασμού στην ίδια εκλογική περιφέρεια, οι οποίοι καλούνται από τον Πρόεδρο της Βουλής για την πλήρωση έδρας που κενώθηκε κατά τη σειρά της ανακήρυξης τους²⁵. Συνεπώς το ΑΕΔ περιορίζεται στην ακύρωση της εκλογής ενός βουλευτή ή τη διαπίστωση ασυμβιβάστου στο πρόσωπό του, και δεν μπορεί να προβεί το ίδιο σε ανακήρυξη του επόμενου στη σειρά εκλογής αναπληρωματικού βουλευτή, καθώς κάτι τέτοιο θα υπερέβαινε τα όρια δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου.
- 30 **Β.** Μια ειδική κατηγορία λόγων έκπτωσης από το βουλευτικό αξίωμα θεσπίστηκε με τον ν. 3023/2002 «Χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων από το κράτος. Έσοδα και δαπάνες, προβολή, δημοσιότητα και έλεγχος των οικονομικών των πολιτικών κομμάτων και των υποψήφιων βουλευτών». Σύμφωνα με αυτόν, αποτελεί λόγο έκπτωσης από το βουλευτικό αξίωμα η υπέρβαση στο διπλάσιο του επιτρεπόμενου ορίου εκλο-

²³ Βλ. ενδεικτικά ΑΕΔ 49/1995 και 15/2000.

²⁴ Βλ. και ΑΕΔ 23, 25/2001, 5/2006, 1/2018 και 13/2020.

²⁵ Βλ. άρθρο 104 του π.δ. 26/2012, καθώς και ΑΕΔ 4, 11 και 48/2000, 14, 16/1991.

γικών δαπανών, καθώς και η λειτουργία εκλογικών κέντρων από υποψήφιους ή από τρίτους χάριν υποψηφίων. Στις περιπτώσεις αυτές η Επιτροπή Ελέγχου Εκλογικών Παραβάσεων, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν καταγγελίας ενώπιον της, διαβιβάζει τον σχετικό φάκελο, με όλα τα αποδεικτικά έγγραφα και στοιχεία, στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, το οποίο, μετά από προηγούμενη εκτίμηση του αποδεικτικού υλικού, μπορεί να επιβάλει ως κύρωση την έκπτωση από το βουλευτικό αξίωμα. Προϋπόθεση του παραδεκτού άσκησης της «προσφυγής» αυτής, προκειμένου για την έκπτωση από το βουλευτικό αξίωμα, είναι η προηγούμενη υποβολή σχετικής γραπτής και επώνυμης καταγγελίας στην Τοπική Επιτροπή Ελέγχου Εκλογικών Παραβάσεων, κατά τις ειδικότερες ρυθμίσεις του νόμου αυτού.

Η καθιέρωση των συγκεκριμένων λόγων έκπτωσης από το βουλευτικό αξίωμα, δεν 31
μπορεί να κριθεί επιτυχής. Αυτό οφείλεται τόσο στα πολλά και δυσεπίλυτα ερμηνευτικά και νομοτεχνικά προβλήματα που εμφανίζει όσο και στην άσκηση αναποτελεσματικού, επιδερμικού και ανεπίκαιρου ελέγχου των συγκεκριμένων εκλογικών παραβάσεων από την αρμόδια Επιτροπή. Για τους λόγους αυτούς, άλλωστε, δεν έχει ποτέ μέχρι και σήμερα εφαρμοστεί ως διαδικασία ενώπιον του ΑΕΔ, είκοσι χρόνια μετά την πρώτη θέσπισή των συγκεκριμένων λόγων έκπτωσης από το βουλευτικό αξίωμα.